

Els costos polítics de la transició

Publicat a El Periodico, 1 d'abril 2008.

La desaparició d'Izquierda Unida com a grup parlamentari és el resultat d'una llei electoral aprovada durant la transició per debilitar les esquerres.

Els resultats de les últimes eleccions legislatives mostren les grans limitacions democràtiques del sistema electoral espanyol. El PSOE i el PP van tenir 11 i 10 vegades més vots que IU-ICV, i en canvi van obtenir 84 i 76 vegades més diputats que aquest últim partit. A causa de l'enorme desequilibri de les regles que regeixen el sistema electoral espanyol, IU-ICV, el partit que va obtenir gairebé un milió de vots que el van convertir en la tercera força política del país pel que fa a suport popular, va aconseguir només dos parlamentaris d'un total de 350.

Veus nacionalistes espanyoles han atribuït aquest desfasament a una excessiva influència --segons ells-- dels nacionalismes perifèrics i molt especialment dels partits nacionalistes catalans. Així, assenyalen la injustícia que CiU i ERC, per exemple, tinguin molts menys vots que IU-ICV i en canvi aconseguixin més parlamentaris. Basades en aquesta interpretació, tals veus estan demanant reformes de les lleis electorals que disminueixin el seu nombre d'escons. Una mirada objectiva a les dades mostra, no obstant, que aquestes tesis són insostenibles. CiU va obtenir el 9 de març el 3% dels vots i el 2,9% de diputats. I ERC va obtenir l'1,2% dels vots i menys del 0,9% d'escons. Malgrat que la discriminació d'aquests dos partits és molt menor que la discriminació d'IU-ICV (que va obtenir el 3,8% dels vots i va aconseguir no- més el 0,6% dels diputats), el fet és que la discriminació d'IU-ICV no es pot atribuir a una sobrerrepresentació de CiU i ERC. En realitat, si els diputats es distribuïssin proporcionalment al suport popular, IU-ICV obtindria 14 diputats; ERC, quatre, i CiU mantindria els que ja té.

¿Quina és la causa d'aquesta discriminació? La resposta tècnica és que el sistema electoral espanyol afavoreix els partits majoritaris a costa dels partits

minoritaris. Però aquesta explicació és insuficient, perquè el que s'hauria de preguntar és per què aquest sistema va ser l'escollit i no un altre, durant el procés de transició de la dictadura a la democràcia, un procés que durant molts anys es va definir com a modèlic, sense que mai ningú es preguntés ¿modèlic per a qui? Aquest sistema ha beneficiat uns partits i uns grups socials a costa d'uns altres. En realitat, el procés de transició va distar molt de ser modèlic. Es va fer en condicions de gran poder de les dretes i de gran debilitat de les esquerres, cosa que va significar que el disseny del sistema electoral beneficiï substancialment les dretes.

El sistema dissenyat pel Govern de Suárez es basava en les províncies, a les quals es va donar el mateix nombre mínim de representants independentment de les seves dimensions, cosa que va suposar un enorme protagonisme de l'Espanya no urbana sobre la urbana, on viu i treballa la classe treballadora. Adolfo Suárez va fer el primer esborrany del sistema electoral analitzant les últimes eleccions de la Segona República. L'objectiu d'aquest disseny era, com va declarar en el seu dia l'expresident Leopoldo Calvo Sotelo i, més recentment, el col.laborador de Suárez Miguel Herrero de Miñón, minimitzar la influència parlamentària del Partit Comunista d'Espanya, la força que havia liderat la resistència antifranquista i que la dreta espanyola temia amb més intensitat. El PSOE va acceptar aquella proposta perquè des del punt de vista partidista el va afavorir, tot i que va debilitar les esquerres. Aquest debilitament es deu al fet que no és fàcil aconseguir majories absolutes a les Corts espanyoles (i això malgrat que la llei electoral afavoreix el bipartidisme) amb la qual cosa el PSOE, per governar, s'ha hagut d'aliar amb les dretes més sovint que amb les esquerres.

Aquesta situació apareix fins i tot amb més força al Senat, on és pràcticament impossible que les esquerres sumin majoria. Això explica que, malgrat que sumant els vots dels partits d'esquerres en la majoria de les eleccions que hi ha hagut des que tenim democràcia a Espanya han estat aquestes forces les que han obtingut el nombre més alt de sufragis, només durant un terç de la legislatura de les Corts les esquerres hagin estat majoria al Parlament. I aquest era l'objectiu de la llei electoral. Al dificultar el desenvolupament de partits minoritaris (la majoria d'esquerres), es va dificultar la possibilitat que les

esquerres aconseguissin les majories a les Corts que els corresponien pel suport popular que rebien.

Les conseqüències d'aquesta situació són diverses, però una d'elles és el continu subdesenvolupament de l'Estat de benestar a Espanya. La despesa pública social per càpita continua sent, 30 anys després de l'establiment de la democràcia, de les més baixes de la UE-15. Més encara, des de l'any 1993 (quan el PSOE va perdre la majoria absoluta), el dèficit de la despesa pública social d'Espanya amb la mitjana de la UE-15 no s'ha anat reduint, sinó que, al contrari, s'ha anat expandint.

Només en els últims quatre anys, quan el PSOE es va aliar amb IU-ICV i ERC, el dèficit de la despesa pública per càpita amb la mitjana de la UE va deixar de créixer (encara que no es reduís). Que ara es redueixi o no durant els pròxims quatre anys dependrà d'amb qui s'aliï el PSOE. Si ho fa amb les dretes, Espanya continuarà a la cua de l'Europa social dels Quinze, i això malgrat que la majoria de la població continua sent de centreesquerra i la majoria afavoreix l'expansió de l'Espanya social.